

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

De Maandelijksche Vergadering
is te **SITTARD**, Oranje-hotel, tegen 7 uur,
op **WOENSDAG 24 MEI a.s.**

Maandelijksche vergadering te Sittard,
op **29 Maart i.l.**

De Voorzitter opent tegen 6 uur de vergadering.

Aanwezig zijn: de heeren Jos. Cremers, Dr. J. Beekers, F. Arnoldts, Jos. Arnoldts, H. Schmitz, Dr. A. de Wever, W. E. J. Claessens, Dr. J. P. G. van der Meer, A. M. Sprenger, Dr. G. Romijn, C. J. H. van Eek, A. J. M. de Gier; Mevrouw A. van Ittersen-Rotgans, Mevr. Arnoldts-van der Heijden, Mevr. M. Beekers-Corten, Mevr. L. van der Heijden, Mej. A. Joosten, Mej. M. Paulussen.

De heer Sprenger vertoont een dennentak, waaraan zich niet minder dan 42 kegels bevinden. De „knots” woog 2 kilo en 3 ons.

Hierna behandelt dezelfde de bloemvorming aan onze vruchtboomen, geeft een uiteenzetting van lang- en kortloten en laat ter verduidelijking van zijn voordracht, takken van verseheidene boomen onder de aanwezigen rondgaan.

De heer Claessens deelt mee, naar aanleiding dezer verhandeling, hoe 't hem is opgevallen,

dat langloten graag de vruchten laten vallen. De heer Sprenger meent, dat zulks te wijten is aan 't feit, dat de groei wordt geprikkeld door sterke snoeiing; dit gebeurt vooral bij jonge loten.

De heer Dr. A. de Wever vertoont enkele bloemen van 't groot hoefblad. (Zie zijne uiteenzetting hierover elders in 't Maandblad).

De Voorzitter leest een schrijven voor van Dr. L. Peeters S. J. uit Amsterdam, ontvangen naar aanleiding van de vraag, in de vorige vergadering, door den heer v. d. Bilt gesteld, over de aanwezigheid, 's winters, in Z.-Limburg, van spreeuwten.

Dit schrijven luidt:

„In den winter van 1912 kwamen geregeld elken avond in het bosch van het College te Katwijk honderden en honderden, misschien wel duizenden spreeuwen den nacht doorbrengen. 's Avonds arriveerden ze en 's morgens vertrokken ze; ze zaten tegen elkaar aangedrukt in rijen op de takjes, met 't gevolg, dat deze sterk naar benedenbogen en dan het heele rijtje vogels onder onbedaarlijk lawaai naar beneden schoof. Nog grooter was het spektakel natuurlijk, als men eens flink in de handen klapte; heel spoedig echter namen ze hun plaats weer in. Deze spreeuwen hebben dus toen in andere landen geen winterkwartieren betrokken.

De Paardenbloem.

Moeielijk zal men 'n uitstapje kunnen ondernemen, zonder deze opzichtige schoone te ontmoeten. Haar eigenlijk seizoen is Grasmaand. Maar toch, verwonder u niet, als hare brutaal gele sterroogen u hier en daar reeds tegenblikken, nog vóór 't welriekend viooltje heel bescheiden en onder alle voorbehoud de lente heeft aangekondigd. Haar meest geliefde standplaats is de zonnige weide, maar waar vindt ge ze eigenlijk niet? Ze waagt zich vrijmoedig in je tuin en bezet heel aanmatigend de hellingen der wegen, de randen der akkers. De weinig begane veldwegen bestrijkt ze in gezelschap van minderwaardige grassen en braveert er den plompen paardenhoef, de radbrakende akkersleep of den druk van zware werkschoenen. De jeugd vermaakt zich met hare bloemstelen op de bekende wijze, wat haar den gewestelijken naam van „kettebloem” verschafte en dooft later hare zaadpluïslampjes.

'k Denk, dat er van de paardenbloem toch ook nog wel iets te vertellen zal vallen, wat niet ieder op 't eerste gezicht aan haar opmerkt. Want interessant is ze in haar strijd om 't bestaan en doelmatig in haar bouw, als weinig andere. Daarom mag haar wel eens 't populaire hoekje in ons Maandblad worden ingeruimd.

Wilt ge ze zien in d'r element, bezoek dan in April—Mei de weinig beschaduwde en niet al te vochtige graslanden. Het zachte wit der madelieven wordt door haar schitterend goud overschreeuwd. Op de grassen en lagere

kruiden in d'r onmiddellijke nabijheid oefent ze 'n echt verdrukkingssysteem uit. Niet door hoogvliegendheid, want daartoe zouden hooge, vertakte stengels noodig zijn en die mist ze nu eenmaal. Haar heerschappij zit 'm in 't alles dooddrukkende bladrozet. Als ze onbeschaduwd terrein heeft, bestaat dat rozet uit 'n dichten krans diep ingesneden scheef-symetrische bladeren, die vast tegen den bodem gedrukt wordt en altes verstikt, wat er onder raakt. Hoe weliger ze groeit, hoe grooter de cirkel van haar rozet wordt en hoe verder ze al 't andere uit haar omgeving verbant. 'n Geniepig systeem om zich 'n vrije standplaats te verzekeren en in wijden kring heel alleen van 't vette der aarde te kunnen genieten. 't Madeliefje met zijn miniem rozetje doet haar dat niet na, ten minste daar niet, waar de grassen tierig zijn en onder deze de bossenvormers nog al vertegenwoordigd zijn, want deze laatste zijn best in staat de onnoozele rozetjes te overgroeien. Daarom zien we ook alleen die weilanden met madeliefjes bezaaid, waar — voornamelijk door stikstofhonger — de grassen een armoedig leventje leiden. 't Zelfde valt op te merken van een nog nadere verwant der paardenbloem, namelijk van 't langharig havikskruid (*Hieracium Pilosella* L.) Ook deze laatste voelt zich alleen thuis langs droge weghellingen met armoedige graszoden. Onze paardenbloem vraagt daar echter absoluut niet naar; ze kan zoowel overheerschen in de vette graslanden als in de minder rijk bedeelde. Er wordt in de landbouwwetenschap, o. a. door professor Mayer, van haar verteld, dat ze — overtalrijk voorkomend — wijst op veel kali in den bodem bij gelijktijdig gebrek aan phosphorzuren zouten. Dit laatste klopt vrijwel met 't feit, dat ze op de kali-

Dit feit steunt overeen met wat Landois zegt in: „das Studium der Zoologie“, blz. 523, „Sturnus vulgaris... zugvogel der sich in den letzten Jahrzehnten zum Strich- und Standvogel umzuwandeln beginnt.“

Vervolgens doet de Voorzitter mededeeling van een schrijven, ontvangen van den heer Ver-Straelen te Weert.

De heer Ver-Straelen stelt daarin aan het Natuurhistorisch Genootschap voor om bij 't Gemeentebestuur van Nederweert stappen te doen, opdat door den aanleg van een kanaal aldaar wordt voorkomen, dat de zeldzame *Isoetes*-variëteiten, welke in de buurt van Nederweert groeien, gansch en al worden uitgeroeid.

Meerdere wetenschappelijke vereenigingen in den lande hebben bereids in dienzelfden geest gehandeld.

Er wordt besloten, dat de Voorzitter aan het verzoek van den heer Ver-Straelen zal voldoen.

Dr. G. Romijn houdt eene Hydrobiologische lezing met lichtbeelden en zegt:

„Het eerste der dieren, dat ik U hedenavond laat zien is de *Wettina podagrica*, de tegenhanger van de *Hydrochorentes*, die ik U de vorige maal vertoonde, omdat dit dier slechts korte pooten heeft.

Een andere mijt is de *Hygrobates reticulatus*, die in beeken voorkomt, o.a. in den Dommel, en die zeer sterk het aan enkele *Hygrobates*-soorten eigene kenmerk, de kleine tandjes op de binnenzijde van het tweede en derde palplid vertoont.

Wij komen dan weer aan de *Cladoceeren*, en wel weer bij het geslacht *Ilicryptus*. De vorige maal vertoonde ik U photographiën van geheele dieren, nu zien wij alleen de achterlijven, waarvan de praeanaalbocht de voornaamste verschillen vertoont.

Allereerst de vuile modderkreeft; het exemplaar dat ik U vertoon, permitteert zich de weelde van 19 tanden, terwijl het volgens de geldende opgaven er hoogstens 14 hebben mocht. Het praeanaal-

stuk is duidelijk gebogen. Bij de Bossche modderkreeft is dit echter bijna recht; het exemplaar, dat ik U vertoon, heeft slechts 5 dubbele tanden. De verdubbeling is op de plaat niet goed te zien. De vlugge modderkreeft *I. agilis* heeft slechts negen tanden; hier is het heel duidelijk te zien, dat de laatste tanden verdubbeld zijn. Dit is het eenige exemplaar, dat ik uit een paar honderd heb uitgezocht, dat deze afwijking vertoont.

De Breedspruit hoort tot het geslacht *Macrothrix*, Grootspriet, dat den naam aan de geheele familie gaf. Het voornaamste kenmerk van de soort, de gekartelde rug is maar even te zien. Duidelijk is echter, dat de voelsprieten naar het eind toe dikker worden.

Zeer duidelijk is echter het gezaagde achterlijf van de Cirkelzaagstaart, een andere vrij zeldzame vertegenwoordiger der Grootsprieten.

De achtste plaat vertoont ons Lilljeborg's priemstaart, gekenmerkt door het groot aantal doornen op het lange priemvormige achterlijf en den breed afgesneden snuit. Ook dit dier werd nabij 's Hertogenbosch gevangen.

De laatste platen stellen raderdieren voor.

Allereerst de *Brachionus quadratus tridentatus*, die ik in grooten getale in den Weltenervijver vond.

Dan de *Noteus militaris*, door mij aangetroffen in het Zuidlaarder meer en in een sloot bij Brummen.

Tot slot twee plaatjes van de *Noteus quadriornis*, een raderdier, dat ik in den afgeloopen zomer op zeer veel plaatsen vond, terwijl ik het vroeger slechts eenmaal had opgemerkt.

De heer Sprenger vraagt uit naam van Dr. v. d. Lek te Wageningen om opgave en ook toezending van parasietische planten benevens van haar voedsierplanten en uit naam van Dr. Suringar te Wageningen om toezending van populier-stekken, waarop zich kleine mistels of marentakken mochten bevinden.

arme lichtere grasgronden — hoewel zelden geheel ontbrekend — nooit kleur aan 't landschap zal geven. Wat er van zij, dat de paardenbloem 'n echte cosmopoliet is, gelooven we allen.

Kijken we nu eens even naar onze *Taraxacum* — zoo is haar geleerde naam — als 't lot haar minder gunstig is. Want ook dat komt voor, als bijvoorbeeld een van haar zeilende zaadjes tusschen kreupelhout of hooge onkruiden terecht komt en daar ontkiemt. Dan dreigt haar 't lot, dat de madelieven treft in welige graslanden. Meterhooge brandnetels, melde en raket spotten immers met haar dooddrukkend vermogen. Hier dient ze dus van taktiek te veranderen, wil ze er 't hachje niet bij inschieten. 'n Bladrozet? 't Kan haar niet meer van dienst zijn. Hier dient gereikhalsd naar licht en lucht. En kijk nu eens naar d'r gewijzigde verschijning. Haar bladeren staan rechtop en worden abnormaal lang en vooral breed, om 't ademhalend en assimileerend oppervlak zoo groot mogelijk te maken. Daarom geeft ze d'r karakteristieke bladinsnijdingen prijs en ternaauwernood is bij d'r schaduwtype aan de bladeren nog 'n zwakke tanding met groote gave tusschenruimten te bespeuren. Zoek de paardenbloem eens tusschen hakhout of in bosschen en 't valt u niet moeilijk, dit type waar te nemen.

We mogen over dit model van doelmatigheid in ons plantenrijk niet eindigen, alvorens nog even bij de zaadverspreiding te hebben stilgestaan. Zoo'n paardenbloemzaadje is werkelijk 'n wonder van techniek. De pluizige bloemkelk heeft zich na den bloei op 'n steeltje hoog boven 't vruchtbeginsel verheven, daarna z'n pluisharen waaivormig uitgespreid en zoo kwam tegelijk met de

rijping van 't éénzadige vruchtje 't verspreidingstoestel gereed. 'n Groot aantal van die reizensvaardige wezentjes vormen samen 't zaadlampje. 'n Windzuchtje, 'n stootje tegen den veerkrachtigen steel van 't lampje en daar gaan ze de wijde wereld in. Ze reizen alleen bij dag, de vochtige nachtlucht immers zou 't pluiballonnetje zwaar en onbruikbaar maken. Daarom ziet ge, hoe 't groene omwindsel tegen den avond 't heele lampje met z'n vele gepluisde zaadjes toesluit, zoodat nat worden van 't vliegtoestel voorkomen is. 't Zelfde heeft plaats op bewolkte, regenachtige dagen; dan branden de lampjes van *Taraxacum* niet. 'n Enkel lief zonnestraaltje is echter voldoende om allen te wekken en reisvaardig naar buiten te doen treden. Volgen we nu nog even zoo'n zaadje, dat gedragen op 't luchttochtje, 'n rustig plekje zoekt om z'n eigenlijk vegetatief leven te beginnen. De landing zou wel 'ns moeite kunnen kosten, net als bij 'n luchtballon, die zonder anker over moeder aarde zweeft. Geen nood, hoor, ook 't anker is aanwezig. 't Zaadje immers is duidelijk voelbaar geribd, zoodat 't, wanneer 't eenmaal vasten grond geraakt heeft, zich voorgoed daaraan vastklampt. De ribjes van 't zaadje werken als weerhaakjes en hechten 't vast, al mag dan 't pluiballonnetje nog wat spartelen op den wind. Wanneer de avond valt, wordt z'n hoofdje zwaar en 't legt zich gewillig neer; zijn taak is volbracht.

Als ergens Gods Hand in de natuur te bespeuren is, dan is 't in 't bestaan der alledaagsche, algemeen bekende en toch zoo weinig gekende paardenbloem.

SCHINVELD.

W. Jos. VROMEN.